

Opracowała: Dorota Bukowska

Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Nowych Skalmierzycach

Konsultacja: dr Małgorzata Juda-Mieloch

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu

Scenariusz przeznaczony na dwie lub trzy godziny lekcyjne w zależności od poziomu i tempa pracy uczniów.

Temat: Dlaczego obchodzimy Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego?

„Chodzi mi o to, aby język giętki,
powiedział wszystko, co pomyśli głowa”
Juliusz Słowacki „Beniowski”

1. Cele lekcji. Uczeń:

- zapisuje informacje dotyczące języka i jego historii;
- wyjaśnia związki frazeologiczne;
- nazywa: synonimy, antonimy, homonimy, archaizmy, neologizmy;
- wskazuje właściwą formę wyrazów;
- poprawnie zapisuje wyrazy pod względem ortograficznym;
- przyporządkowuje autora i tytuł lektur obowiązkowych do ilustracji.

2. Cel lekcji w języku ucznia:

Na dzisiejszej lekcji:

- zapiszesz informacje dotyczące języka i jego historii;
- wyjaśnisz związki frazeologiczne związane z językiem;
- nazwiesz: synonimy, antonimy, homonimy, archaizmy, neologizmy;
- wskażesz właściwą formę wyrazów;
- poprawnie zapiszesz pod względem ortograficznym podane wyrazy z wiersza;
- przyporządkujesz autora i tytuł utworu do ilustracji.

3. Kryteria sukcesu:

- odpowiem pisemnie na pytania dotyczące tekstu źródłowego;
- połączę związki frazeologiczne związane z językiem z ich znaczeniem;
- pogrupuję: synonimy, antonimy, homonimy, archaizmy, neologizmy;
- wskażę poprawną formę wyrazów;
- poprawnie zapiszę pod względem ortograficznym podane wyrazy;
- przyporządkuję autora i tytuł utworu do ilustracji.

PODSTAWA PROGRAMOWA

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Kształcenie postawy szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej.

II. Kształcenie językowe.

1. Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej.
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
3. Poznajowanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi.
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisania zgodnego z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej.
6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

IV. Samokształcenie.

2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.
4. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania.
6. Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

KLASY IV–VI

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

- 6) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych;
2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:
- 5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach;
- 8) rozróżnia synonimy, antonimy, rozumie ich funkcje w tekście i stosuje we własnych wypowiedziach;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

- 1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:
- 5) dokonuje selekcji informacji;

KLASY VII i VIII

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 4) rozpoznaje w tekście literackim: neologizm [...]

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]
- 2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

4) rozumie znaczenie homonimów;

4. Metody i techniki pracy: pytanie kluczowe, praca z tekstem źródłowym, metoda śnieżnej kuli, heureka, mapa pamięci, łączenie w pary, lukoteksty, metoda zdań niedokończonych, rundka bez przymusu.

5. Formy: praca indywidualna, w parach i zbiorowa.

6. Środki dydaktyczne:

– własny tekst źródłowy

– mapa pamięci dotycząca związków frazeologicznych

– własne quizy wiedzy (antonimy, synonimy, homonimy, neologizmy, archaizmy)

<https://learningapps.org/display?v=p4nnksuzk25> (pojęcia)

<https://learningapps.org/create?new=270&from=pezrnqp1c25#preview> (ćwiczenie)

– własny quiz wiedzy z poprawności językowej

<https://learningapps.org/display?v=p5mry1es325>

– własny quiz wiedzy z poprawności ortograficznej

<https://learningapps.org/display?v=pw1qtvki520>

– ilustracje z lektur obowiązkowych

– patyczki i światła drogowe.

Ilustracje zastały zaczerpnięte z Internetu na potrzeby edukacyjne.

Wprowadzenie do lekcji

I. Podanie tematu w formie pytania kluczowego, celów oraz kryteriów sukcesu.

II. Nawiązanie do słów Juliusza Słowackiego:

Chodzi mi o to, aby język giętki powiedział wszystko, co pomyśli głowa.

Juliusz Słowacki żył w latach 1809–1849. Polska była wówczas pod zaborami.

Autor tego cytatu, choć niewątpliwie był mistrzem słowa, zdawał sobie sprawę z tego, że precyzyjne i poprawne przelewianie własnych myśli na papier nie jest łatwą sztuką. Nasz język

ojczysty ma bowiem bardzo bogatą historię, niekiedy trudną odmianę wyrazów i oczywiście przysparzającą nie lada kłopotu ortografię.

Część właściwa lekcji

Karta pracy

I. Przeczytaj tekst źródłowy, a następnie odpowiedz na pytania:

1. Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego to coroczne święto obchodzone 21 lutego, które zostało ustanowione przez UNESCO 17 listopada 1999 roku. Jego data upamiętnia wydarzenie w Bangladeszu, gdzie w 1952 roku pięciu studentów uniwersytetu w Dhace (stolicy Bangladeszu) zginęło podczas demonstracji, w której domagano się nadania językowi bengalskiemu statusu języka urzędowego. (To język Bangladeszu – państwa w Azji Południowej) Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego ma w założeniu dopomóc w ochronie różnorodności językowej jako dziedzictwa kulturowego.

2. Język – oznacza „zasób wyrazów, zwrotów i form określanych przez reguły gramatyczne, służy jako narzędzie porozumiewania się członków jego społeczeństwa”. Język – czyli inaczej mowa – to najważniejsza wartość każdego narodu, niezaprzeczalne świadectwo jego istnienia. Język, tradycje, pomniki przyrody, utwory literackie i muzyczne należą do niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

3. Język polski należy do grupy języków słowiańskich. Pierwszym językiem pisanym i urzędowym polskiego państwa i Kościoła była łacina. W „Księdze henrykowskiej” znalazło się pierwsze zdanie zapisane w całości po polsku: *Daj, ać ja pobruczę, a ty poczywaj*, co współcześnie oznacza: *Daj, niech ja pomieję, a ty odpoczywaj*. Zdanie zostało wypowiedziane przez osiadłego na Dolnym Śląsku czeskiego rycerza Boguchwała do jego żony, gdy ta mełła ziarno na ręcznych żarnach.

4. Mikołaj Rej jako pierwszy pisarz pisał wyłącznie w języku ojczystym. Nazywany jest ojcem literatury polskiej. Znane do dziś są jego słowa:

*A niechaj narodowie wždy postronni znają,
Iż Polacy nie Gęsi, iż swój język mają.*

5. Natomiast Jan Kochanowski nazywany jest ojcem poezji polskiej.

6. Najstarszy druk w języku polskim ukazał się w 1475 we Wrocławiu. Były to trzy modlitwy katolickie: „Ojcze nasz”, „Zdrowaś Maryjo” oraz „Wierzę w Boga”.

7. Pierwsze polskojęzyczne elementarze do nauki języka polskiego pojawiły się wraz z rozwojem druku już w XVI wieku.

8. Lingwista to językoznawca, naukowiec zajmujący się językiem.

9. Ciekawostki dotyczące języka:

* Ludzie na całym świecie władają około 6-7 tysiącami języków.

* Język polski ma stosunkowo niewielką ilość znaków. Alfabet składa się obecnie z 32 liter i oparty jest na alfabecie łacińskim. (Litera Qq, Vv i Xx występują tylko w słowach obcego pochodzenia.)

* ą, ę, ł, ń, ó, ś, ć, ź, ż to litery występujące tylko w języku polskim.

* Obecnie szacuje się, że język polski jest ojczystym językiem dla około 50 mln ludzi na świecie, mieszkańców Polski i Polaków zamieszkałych za granicą.

FLAGI NARODÓW SŁOWIAŃSKICH

<https://wiaraprzyrodzona.wordpress.com/2016/12/12/slowianie-sa-niczym-jeden-stary-narod-podzielony-sztucznymi-granicami-dialektow/>

(Praca indywidualna lub w parach)

– Kiedy obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego?

.....

– W którym roku został ustanowiony i przez kogo?

.....

– Co należy do niematerialnego dziedzictwa kulturowego?

.....

– Do jakiej grupy języków należy język polski?

.....

– Jaki język był pierwszy językiem pisanym i urzędowym w Polsce?

.....

– Jak brzmiało pierwsze zdanie wypowiedziane w języku polskim?

.....

– Podaj imię i nazwisko pisarza, którzy jako pierwszy zaczął pisać w języku polskim.

.....

– Kogo nazywamy ojcem poezji polskiej?

.....

– W którym wieku pojawił się pierwszy druk w języku polskim?

.....

– Z ilu liter składa się polski alfabet?

.....

– Ilu ludzi w przybliżeniu uznaje język polski za ojczysty?

.....

II. Wpisz w kółka numer odpowiedniego związku frazeologicznego. (praca w parach)

Związki frazeologiczne są to stałe, utrwalone w języku połączenia dwu lub kilku wyrazów. Znaczenie związku frazeologicznego nie jest sumą znaczeń poszczególnych wyrazów. wchodzących w jego skład, na przykład:

pisać maczkiem – nie oznacza: używać do pisania maku, lecz: pisać bardzo drobnym pismem;
nabijać kogoś w butelkę – nie oznacza: wciskać, wbijać kogoś w butelkę, sprawiać, by ktoś się w niej znalazł, ale: oszukiwać kogoś.

1. Zasięgnąć języka	2. Ugryźć się w język	3. Mieć coś na końcu języka
4. Znaleźć z kimś wspólny język	5. (Umieć) trzymać język za zębami	6. Ciągnąć (pociągnąć) kogoś za język

- ☐ usiłować dowiedzieć się czegoś od kogoś; próbować zmusić kogoś, by powiedział coś, czego nie chciałby ujawnić;
- ☐ powstrzymać się przed powiedzeniem czegoś, czego by się żałowało;
- ☐ doskonale się z kimś rozumieć;
- ☐ usilnie próbować przypomnieć sobie jakieś słowo, informację;
- ☐ umieć dochowywać tajemnicy;
- ☐ zdobyć wiadomości, dowiedzieć się czegoś;

III. Przeczytaj podane informacje, a następnie wykonaj ćwiczenia.

1. **Synonimy** to wyrazy bliskoznaczne, np. dom, budynek, mieszkanie.
2. **Antonimy** to wyrazy o znaczeniu przeciwnym, np. dobry – zły.
3. **Homonimy** to wyrazy, które mają takie samo brzmienie, ale inne znaczenie, np. serwis samochodowy, serwis do kawy.
4. **Neologizmy** to wyrazy nowe, np. podstole (miejsce pod stołem).
- 5 **Archaizmy** – to wyrazy stare, które już wyszły z użycia lub zostały zmodyfikowane, np. zawždy, wszędy.

Ćwiczenie 1.

Sprawdź, czy dobrze rozumiesz te pojęcia. (praca zbiorowa)

<https://learningapps.org/display?v=p4nnksuzk25>

Ćwiczenie 2.

Nazwij podane wyrazy określeniami wyjaśnionymi powyżej. (Praca w parach. Sprawdzenie poprawności wykonanego zadania w formie zbiorowej)

Droga – szosa
Pióro – pierze
Dusiołek
Cora, dziewczka
Radość – smutek
Przedstawienie – inscenizacja
Para wodna – para butów
Niepotraf
Nakryć – odkryć
Zawždy, wszędy-

<https://learningapps.org/display?v=pnwfjq5tk25>

IV. Podkreśl poprawną formę. (Praca indywidualna. Sprawdzenie poprawności wykonanego zadania w formie zbiorowej)

- Poszłem / poszedłem
- W cudzysłowie / w cudzysłowiu
- Mnie się to podoba / Mi się to podoba.
- Tę książkę / tą książkę
- O przyjaciół / przyjaciół
- Włączyłem / włączyłem
- Dwanaście dzieci / dwanaścioro dzieci
- Rękoma / rękami
- Lubią / lubię

<https://learningapps.org/display?v=p5mry1es325>

V. Łamigłówka ortograficzna z „Ortografii na wesoło”

1. Przeczytaj wyrazy. Zwróć uwagę na ich pisownię.

- por**z**eczka (owoc)
- po**z**yczka (kredyt)
- je**ż** (zwierzę)
- Jer**z**y (imię)
- **r**ządzić (sprawować władzę)
- **ż**ądać (rozkazywać, wymagać)
- zas**u**wka (zasuwać)
- podk**ó**wka (podkowa)
- jar**z**yna (warzywa)
- je**ż**yna (krzew)
- **ch**uligan (urwis)
- **h**uragan (silny wiatr)
- **ch**aber (polny kwiat)

- **hi**acynt (kwiat)
- czy**ha**ć (czaić się)
- czmy**cha**ć (uciekać)
- **Ch**ełm (miasto)
- **he**łm (kask)
- **ha**rt (hart ducha)
- **cha**rt (pies)
- **chy**ży (poruszający się szybko, zwinny, szybki)
- **ho**ży (krzepki, bardzo zdrowy, urodziwy)

2. Trening czyni mistrza. Sprawdź swoją wiedzę, wpisując w luki odpowiednie litery. W razie wątpliwości skorzystaj ze słownika ortograficznego lub niektórych podpowiedzi zawartych powyżej. (praca zbiorowa)

List do Profesora Przecinka, czyli Witolda Gawdzika

Mój Profeso...e!

Oczy mam mokre.

Fatalnie dla mnie kończy się okres.

Pięć dw...j z polskiego. Dwie z wypracowań,

a t...y z dyktanda. Wprost boli głowa.

Na nic starania. R...bel i wr...bel

ciągle czy...ają na moją zg...bę.

Ż...k, ż...tw, p...tk, p...tka, cz...tno i cz...ty.

Te mi doprawdy ...ycie zatr...ły.

Ot, tak na co dzień ...ecz niby łatwa.

Wiem, gdy ktoś pyta, lecz wszystko gmatwam
podczas klas...wek.

Podobne słówka, jak: ...ądać, ...ądzić,

sk...wka, zas...wka, je... oraz Je...y,

pom...r i m...rek,

...yży i ...oży o gęsią sk...rę

mnie p...yprawiają. Błagam o pomoc.

M...j Profeo...e, Panu wiadomo,

Jakich k...racja wymaga lekarstw.

Niech Pan pomo...e!

Z ufnością czekam

Walerek Chrabąszcz

W. Gawdzik (Profesor Przecinek), *Ortografia na wesoło i na serio*. Agencja Omnipress, 1992r.

<https://learningapps.org/display?v=pw1qtvki520>

VI. Przyporządkuj autora i tytuł wybranych lektur obowiązkowych w klasach IV-VIII do podanych ilustracji. (praca indywidualna)

Kl. IV-VI

Lektury obowiązkowe (pozycje książkowe poznawane w całości):

- 1) Jan Brzechwa, *Akademia Pana Kleksa*;
- 2) Janusz Christa, *Kajko i Kokosz. Szkoła latania* (komiks);
- 3) Clive Staples Lewis, *Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa*;
- 4) Ferenc Molnár, *Chłopcy z Placu Broni*;
- 5) John Ronald Reuel Tolkien, *Hobbit, czyli tam i z powrotem*.

Autor:

Tytuł:

Autor:

Tytuł:

Autor:

Tytuł:

Autor:

Tytuł:

Autor:

Tytuł:

Kl. VII-VIII

Lektury obowiązkowe (pozycje książkowe poznawane w całości):

- 1) Charles Dickens, *Opowieść wigilijna*;
- 2) Aleksander Fredro, *Zemsta*;
- 3) Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*;
- 4) Adam Mickiewicz, *Dziady* część II;
- 5) Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Księżę*;
- 6) Juliusz Słowacki, *Balladyna*.

Autor:

Tytuł:

Autor:

Tytuł:

Autor:

Tytuł:

Autor:

Tytuł:

Autor:

Tytuł:

Autor:

Tytuł:

JESTEŚMY NA FINISZU JAKO JEDNA DRUŻYNA.

1. Sprawdzenie realizacji założonych celów i kryteriów sukcesu z uwzględnieniem pytania kluczowego zawartego w temacie lekcji: Dlaczego obchodzimy Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego?

2. Na lekcjach związanych z MDJO

– poznałem

– utrwaliłem sobie

(metoda śnieżnej kuli z wykorzystaniem rundki bez przymusu)